

יום אחד בלבד, הרי היא שומרת יום אחר כנגדו בנקיות, וטובלת, והיא נקראת "זבה קטנה".

ואם ראתה דם בימים הללו, שלושה ימים רצופים, הרי היא "זבה גדולה", וחייבת לספור שבעה ימים נקיים מדם, וטובלת. נמצא, שבשבעה הימים הראשונים מתוך המחזור של שמונה עשר ימים, היא נעשית נדה בראיתה, ובאחד עשר יום שלאחריהם, נעשית זבה קטנה או גדולה.

אמרו ליה: זבה גדולה תוכיח:

שאם ריחקה את ראיותיה, שראתה בשלושה ימים זה אחר זה, **טמאה**, וצריכה לספור שבעה נקיים, אבל אם קירבה ראיותיה, שראתה כמה פעמים ביום אחד, הרי היא שומרת יום אחד כנגדו בנקיות מדם, וטובלת, והיא **טהורה**, ואינה נעשית זבה גדולה.

והכא נמי, שור שנגח שלוש פעמים בשלושה ימים, הוא הנעשה מועד, אבל אם קירב את נגיחותיו, לא.

אמר להן רבי מאיר: הרי הוא אומר בפרשת הזב [ויקרא טו ג] **"וזאת תהיה טומאתו בזובו, רר בשרו את זובו, או החתים בשרו מזובו, טמאתו היא"**,

ודרשינן: א. מדכתיב שלש פעמים "זובו", **תלה הכתוב את טומאת הזב במספר ראיות**, שאם ראה שלוש פעמים טמא אפילו אם

כד-א **וריהק את נגיחותיו** זו מזו, שנגח נגיחה אחת בלבד כל יום, נעשה ככך מועד, **וחייב נזק שלם**.

שור אשר קירב את נגיחותיו, שנגח שלש נגיחות ביום אחד, **לא כל שכך שנעשה מועד**.

כתיב בפרשת טומאת זבה [ויקרא טו כה]:

"ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים, בלא עת נדתה, כל ימי זוב טומאתה כימי נדתה תהיה, טמאה היא".

ומכאן למדו חכמים שיש שלשה חילוקי דינים באשה הרואה דם טמא.

לכל אשה יש מחזוריות קבועה של שמונה עשר ימים, של שבעה ימים שהם "עת נדתה", והנקראים "ימים הראויים לנדה", ולאחד עשר יום הבאים אחריהם, שהם "לא עת נדתה", והנקראים "ימים הראויים לזיבה".

אשה הרואה דם נדה במשך שבעת הימים הראשונים מתוך שמונה עשר הימים, נקראת "נדה" וצריכה לספור שבעה ימים, ולטבול, והרי היא טהורה. ואין צריך שיהיו שבעת הימים נקיים מראית דם, אלא אף אם ראתה בהם דם יכולה היא להמשיך בספירתה.

לאחר שבעה ימים, מתחילה תקופה של אחד עשר יום, ובהם אם ראתה דם במשך

מהפסוק, ורבא לומד שלוש נגיחות ומכאן ואילך נעשה מועד. ובשם הרב עזריאל הביאו דנפקא מינה איכא בין אביי לרבא, דלאביי שלומד

מהפסוק, ורבא לומד שלוש נגיחות ומכאן ואילך נעשה מועד. ובשם הרב עזריאל הביאו דנפקא מינה איכא בין אביי לרבא, דלאביי שלומד

מפסוק צריך שתהיה הנגיחה רביעית ביום רביעי, ולרבא גם אם יגח ביום השלישי את הנגיחה הרביעית נעשה מועד.

אימא, הא דקאמר "וזאת", אתא למעוטי זב שנטמא בשלוש ראיות שאירעו ביום אחד, שאינו צריך שלוש ראיות משלשה ימים.

אבל זבה, לא ממעטינן מפסוק זה (6).

וכיון שאין גזירת הכתוב על זבה, וקיימא לן שאם ריחקה ראיותיה טמאה, וקירבה טהורה, אם כן, הוא הדין בשור שהועד, אם קירב נגחותיו לא יהיה מועד, וקשיא לרבי מאיר!

ומתרצינן:

אמר קרא [שם לב, לג] "זאת תורת הזב וגו' והזב את זובו לזכר ולנקבה".

אירעו לו שלושת הראיות ביום אחד. ב. מדכתיב "וזאת" דרשו חכמים, שהזב נטמא לפי מספר ראיות,

ואילו **את** טומאת הזבה תלה הכתוב בראית שלושה ימים, ולא די בשלוש ראיות ביום אחד.

וכיון שטומאת הזבה תלויה בימים משום גזירת הכתוב, (5) לא נלמד ממנה לשור המועד.

ומקשינן: **ממאי דהאי דאמר קרא "וזאת** תהיה טומאת הזב" אתא למעוטי זבה שאינה נטמאת בשלוש ראיות בלבד, אלא אם כן היו בשלשה ימים?

הוא דלא דרשינן קל וחומר". וכוונתו שרבי יהודה ורבי מאיר נחלקו בגוף הסברא, שרבי מאיר סובר, שור שקירב נגחותיו הוא יותר מועד מריחוק נגחותיו, ורבי יהודה סובר שהנוגח ביום אחד אינו ראייה שהוא כבר מועד, ועל זה הביא רבי יהודה ראייה מזבה שקירוב אינו יותר ראייה לטומאה ולמועדות מקירוב, ואמר לו רבי מאיר אדרבה, מדכתיב וזאת משמע שבא הכתוב לומר שמסברא באמת יש חומרא בקירוב יותר מריחוק, ואתא קרא לאפוקי דלא דרשינן קל וחומר, וממילא אי אפשר ללמוד מזבה לשור המועד. [ועיי' נודע ביהודה קמא אורח חיים כו. שדחה פירוש זה].

6. כך פירש הפני יהושע על פי רש"י, והתוספות פירשו שודאי כוונת הגמרא למעט נמי זבה מראיות. וביאר הרא"ש דלזב אין צריך פסוק שמטמא בראיות דמהיכי תיתי שיצטרך ימים. ועיי' מהרש"א ושיטה שנדחקו בביאור קושית הגמרא, ועיי' פני יהושע.

5. התוספות הקשו, אדרבה נלמד מזבה, דמיעט קרא, להביא שריחקה טמאה וקירבה טהורה והוא הדין בשור. ותירצו שהא דגלי קרא בזבה שרק בריחוק טמאה משמעותו שאשה הרואה בשלושה ימים טמאה אפילו אם יבא אליהו ויאמר שלא תראה עוד, נמצא שאין הטומאה מחמת החשש שמא תראה שוב אלא כיוון שכבר ראתה.

והקשה בשיטה מקובצת הרי גם שור שיבא אליהו ויאמר שלא יגח שוב, בכל אופן נקרא שור מועד כיון שכבר נגח. ושוב נילף מזבה שקירב פטור.

וביאר בדברות משה שהא דכתבו התוספות אם יבא אליהו הכוונה שיאמר רק שמחמת ראייה זו לא תראה שוב, שאמרה תורה שגם ראייה כי היא מטמאת, אבל בשור, אילו יבא אליהו ויאמר שמחמת נגחתו זו אין ראייה שיגח שוב, לא יעשה מועד!

ובפני יהושע דייק רש"י שבא לתרץ את קושית התוספות, שכתב "משום שגזירת הכתוב

מקיש זכר לנקיבה: מה נקיבה נטמאת אם ראתה שלוש ראיות בשלשה ימים, אף זכר נטמא אם ראה שלוש ראיות בשלשה ימים.

ומוכת, שתלה הכתוב את ראיותיהם בימים, אלא שלזכר יש מיעוט מדכתיב [ויקרא טו ג] "זאת תורת הזב", שנטמא בשלש ראיות שאירעו ביום אחד.

נמצא שזכר נטמא בשלש ראיות, ונקיבה בשלוש ראיות בשלושה ימים, וכיון דאיכא גזירת הכתוב בזבה, לא נלמד ממנה לשור המועד.

ופרכינן: ולקיש, נקיש נקבה לזכר:

מה זכר נטמא בשלש ראיות ביום אחד, אף נקיבה תטמא בשלש ראיות ביום אחד.

ומתריצין: הא מיעט רחמנא מדכתיב "וזאת תורת הזב", שרק זכר נטמא לפי ראיות ואילו נקיבה נטמאת לפי מנין ימים.

והוינן בה: ומה ראית⁽⁷⁾ למעט נקיבה מ"וזאת תורת הזב" שנטמאת לפי ימים? וצדוע לא תקישנה לזכר, ונלמד מ"וזאת תורת הזב" שאין ראיית הזב תלויה בימים, אלא בראיות. והוא הדין לנקיבה.

ומתריצין: מפתברא דהאי קרא של "וזאת

תורת הזב", שהוא קאי בראיות [הזב], הרי הוא ממעט ראיות [הזבה], שאינן מטמאות אלא אם כן ראתה בשלושה ימים.

אבל האם אפשר לומר: קאי בראיות, ממעט ימים?!

תנו רבנן: איזהו מועד, כל שהעידו בו שנגח שלש פעמים בשלשה ימים.

ואיזהו שור המועד שחזור להיות תם?

כל שיהו התינוקות ממשמששין בו, ואינו נוגח, דברי רבי יוסי.

רבי שמעון אומר: מועד הוא כל שהעידו בו שנגח שלש פעמים, ואפילו אם היו הנגיחות ביום אחד נקרא מועד.

ולא אמרו שצריך שלשה ימים, אלא לענין שור שהועד והפסיק לנגוח, שצריך שלושה ימים שיחזור לתמותו, שרק לענין חזרה בלבד צריך שלושה ימים, אבל להיעשות מועד נעשה בשלושה נגיחות ביום אחד.

אמר רב נחמן אמר רב אבא רבר אהבה: הלכה כרבי יהודה במועד, שרק לאחר שלושה ימים נקרא מועד.⁽⁸⁾

שהרי רבי יוסי מודה לו וסובר כמותו.

הגשם צריך לחזור עד שלושים יום, ומהר"ם מרוטנבורג היה נוהג לומר בשמיני עצרת תשעים פעם מאתה גיבור עד מוריד הגשם, כנגד שלוש תפילות בשלושים יום. וראייתו מהא דאמר רבי מאיר ריחק נגיחותיו חייב, קירב נגיחותיו לא כל שכן, והכא נמי שאמר מוריד הגשם ביום אחד עדיף טפי.

והקשו הדרישה והמגן אברהם הא אמר רב

7. הקשה המהרש"א מאי פריך ומה ראית, הרי אם נלמד מוזאת שאין ראית הזב תלויה בימים, כבר אין צורך ב"וזאת" שהרי מסברא מטמא לפי ראיות כל עוד אין פסוק לטמאו לפי ימים, ועיין נודע ביהודה אורח חיים סימן כו.

8. בטור אורח חיים קיד, נפסק שמי שמסופק לאחר שמיני עצרת אם אמר משיב הרוח ומוריד

הראשון. ולא הצריכה התורה שיגח בשלושה ימים אלא ליעודי גברא, שלא ישלם נזק שלם עד שיתרו בו שלשה ימים⁽¹⁰⁾.

למאי נפקא מינה, דאתו תלתא כיתי סהדי, וכולם העידו בחד יומא שנגח שורו של פלוני שלוש פעמים בשלושה ימים.

אי אמרת שהצריכה תורה שלושה ימים ליעודי תורא, ששור שנגח שלושה ימים נעשה נגחן, הרי הוא מייעד על פי עדותם.

ואי אמרת שאותם שלושה ימים נאמרו ליעודי גברא שיתרו בו שלושה ימים, הכא לא מייעד, כי מימר אמר, שלושת העדויות, השתא הוא דקמסחדו בי, והתורה אמרה שיהיו העדויות בשלושה ימים.

מאי?

תא שמע ממה ששנינו: א. אין השור נעשה מועד, עד שיעידו בו עדים, שנגח שלש פעמים בפני בעלים ובפני בית דין. אבל אם העידו בו בית דין ושלא בפני בעלים, או בפני בעלים ושלא בפני בית דין אינו נעשה

והלכה כרבי מאיר בשור שהועד וחזר להיות תב, שכל שהתינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח חוזר להיות תב, אבל אין צריך שלא יגח שלושה ימים כדי להיות תב, שהרי רבי יוסי מודה לו.

אמר ליה רבא לרב נחמן: ולימא מר שהלכה כרבי מאיר בשור שנעשה מועד בשלושה גניחות ביום אחד, שהרי רבי שמעון מודה לו, והלכה כרבי יהודה בשור שחוזר ונעשה תב משיחזור בו ולא יגח שלשה ימים, שהרי רבי שמעון מודה לו, ומדוע העדפת את רבי יוסי על רבי שמעון?

אמר ליה רב נחמן: אנא כרבי יוסי סבירא לי, דרבי יוסי נימוקו עמו⁽⁹⁾!

איבעיא להו: הא דאמר רבי יהודה ששור נעשה מועד אם העידו בו שנגח שלוש פעמים בשלושה ימים, אותם שלשה ימים דקתני, האם מטרתם היא ליעודי תורא, שאם נגח ביום אחד אינו נעשה מועד עד שיגח בשלושה ימים.

או דלמא שהשור נקרא נגחן כבר ביום

התינוקות, ופסק רב נחמן בחזרה כרבי מאיר.

10. המאירי ביאר, שלפי הצד שליעודי תורא, אילו היה נעשה מועד בפעם ראשונה לא היתה חסה עליו התורה, אלא שעד שלוש פעמים איננו יודעים שאכן הוא נגחן, ואם כן כשהודיעו לבעלים שנגח שורו שלוש פעמים די בכך לעשותו מועד ואין צריך עוד התראה, אבל אם ליעודי גברא, אמרינן שהשור מצד עצמו כבר בנגיחה ראשונה נעשה מועד, אלא שחסה התורה על בעליו שלא ישלם נזק שלם עד שיתרו בו שלשה ימים.

נחמן דהלכה כרב יהודה במועד ולית ליה קירב בקל וחומר מריחוק. ותיריך הדרישה, שאף רבי יהודה מודה שאם ריחוק מועיל כל שכן קירב, אלא שבשור המועד יש גזירת הכתוב של תמול שלשום לעשותו מועד רק אם הריחוק גניחותיו. ועיין נודע ביהודה [שם] שתיריך כעין זה עיין שם.

9. וכתב בתוספות רבינו פרץ, דהא דלא אמר בפשיטות שהלכה כר' יוסי, לומר שר' יהודה חולק על דברי רבי מאיר גם בשור שחוזר להיות תב שדווקא בשלושה ימים חוזר ולא במשמוש

אם נמצאת רק כת ראשונה זוממת, הרי יש כאן שתי עדויות שלא הוזמו שמחייבות את בעל השור חצי נזק.

והוא פטור מלשלם נזק שלם, והן — אותה כת שהוזמה פטורין מלשלם לבעל השור נזק שלם מדין כאשר זמם, שהרי הם זממו להעיד עליו פעם אחת ששורו נגח ולחייבו חצי נזק. הילכך, ישלמו אף הם חצי נזק.⁽¹³⁾

וכן אם נמצאת גם הכת שניה זוממת, הרי יש כאן עדות אחת שמחייבת את בעל השור חצי נזק, והוא משלם על פיהם חצי נזק ופטור מנזק שלם. וכן הן — העדים זוממין פטורים, שלא זממו אלא לחייבו חצי נזק.

אבל נמצאת גם כת השלישית⁽¹⁴⁾ שהעידו על הנגיחה האחרונה, שהיא כת זוממת, נמצא שכולן זוממין, והייבין נזק שלם^(14א), ועל זה נאמר ועשיתם לו כאשר זמם⁽¹⁵⁾ לעשות לאחיו.

שור מועד, עד שיעידו בו בפני בית דין⁽¹¹⁾ ובפני בעלים.

ב. העידוהו שנים שנגח יום ראשון בראשונה, ושנים אחרים העידו שנגח ביום שני בשניה, ושנים אחרים העידוהו שנגח ביום שלישי בשלישית, ונעשה על ידי העדות השלישית מועד. הרי כאן שלוש עדויות נפרדות, ואם בטלה אחת מהם לא בטלו שאר⁽¹²⁾ העדויות.

ג. ומאידך, כיון שהשור נעשה מועד על ידי שלושתן יחד, הרי הן עדות אחת לענין הזמה.

דקיימא לן, עדים שהעידו, ובאו אחרים ואמרו "עמנו הייתם באותו מן במקום אחר", נאמנים המזימים, והזוממים משלמים כאשר זממו, ואין העדים נעשים זוממים עד שיזומו כולם, הלכך:

אינם נעשים זוממים. שאין העדים נעשים זוממים עד שיזומו כולם.

14. כתב הים של שלמה [כח] שאם נמצאת כת השלישית זוממת והראשונות לא הוזמו, תשלם האחרונה נזק שלם כי היא זממה לעשותו מועד, ולא שייך בזה אין העדים נעשים זוממים עד שיזומו כולם, והני האחרונים לייעודי ממש ולחייבו נזק שלם באו. עיין שם.

14א. רש"י פירש שכל כת תשלם מחצה של מועדות, ואת החצי נזק של תם תשלם הכת האחרונה בלבד. והרשב"א פירש שכלם משלמין נזק שלם כשיגח נגיחה רביעית דעל נגיחה שלישית לא משלם נזק שלם.

15. התורת חיים דקדק, לשם מה הוצרכה

11. כתב רבי עקיבא איגר, הא דצריך שתהא העדות בפני הבעלים מיירי לענין לעשותו מועד, אבל את העדות על הנזק שגרם השור מקבלים גם שלא בפניו. ותמה על הרמ"א [חושן משפט ת"ח] שלא פסק כן. [שו"ת, ק"ה].

12. רש"י כתב שלענין ביטול עדותן הוי עדויות נפרדות, והתוספות כתבו שנקראים שלוש עדויות לענין שיעיד אחד מן השוק עם שלושה אחין בשלוש פעמים נפרדות. והמהרש"א הקשה דלמסקנת הגמרא שמדובר שיודעת כל כת מחבירתה איך מצטרפים האחים עם אחד מן השוק הרי כולם מעידים למטרה אחת ולא מצינו שיצטרפו אחים בכהאי גוונא. ועיין נימוקי יוסף.

13. רש"י הוסיף שאפילו אם התכוונו להעיד כדי לעשותו לבסוף מועד, כיוון שלא הוזמו כולם

והשתא מדייקינן:

אי אמרת שהצריכה התורה שלוש נגיחות בשלושה ימים כדי ליעודי תורא, אתי שפיר הא דאמרינן שכולם משלמים נזק שלם, שהרי בשביל ליעודי תורא אפשר שיבאו שלושת הכיתות בבת אחת וכל כת תעיד על נגיחה אחת ביום אחד ויעשה השור מועד בכך, וכיון שכן ניתן לומר שכשהוזמו שלושת הכיתות שהעידו ביום אחד, יש רגלים לדבר שכל אחת ידעה מחבירתה ונתכוונו כולם לצרף את הנגיחות שיעשה השור מועד. הילכך, כל כת שהוזמה יש לה חלק בזממת השור, ותשלם נזק שלם על זממתה,

אלא אי אמרת שצריך שלוש נגיחות בשלושה ימים כדי להתרות בבעלים לאחר כל נגיחה ששורו נוגח, ולייעודי גברא. על כרחך שבאה כל כת לאחר אותה נגיחה שבאה להעיד עליה, ולא הגיעו כולם יחד להעיד.

ואם כן, לימרו הנך קמאי: אנן, מי ידעינן

דבתר שלשה יומי אתו הני — שתי הכיתות האחרות להעיד שנגח עוד שתי פעמים, ומייעדי ליה! (16)

וכיון שלא ידעו אנשי כת הראשונה שיבואו עוד כתות, לא היתה כוונתם אלא שישלם בעל השור חצי נזק, (17) ועליהם לשלם גם כן כפי שזממו חצי נזק ומדוע אמרינן שכל כת משלמת נזק שלם.

אמר רב אשי, אמריתה לשמעטא — שמוכח מהברייתא ששלושה ימים דקאמר רבי יהודה, ליעודי תורא קאמר, קמיה דרב כהנא, ואמר לי: ואם שלושה ימים נאמרו ליעודי תורא, מי ניהא?

והכא נמי יש להקשות:

לימרו הנך שהעידו בתראי על נגיחת השור: אנן, מנא ידעינן שהעידו לפנינו שתי כיתות על נגיחת השור, וכי דכל דקאי בי דינא לאסהודי בתורא קאתו, אנן חשבנו שאנו היחידים שמעידים על השור שנגח, ולחיובי גברא פלגא נזקא אתינן (18) ומדוע אמרינן

יכולים לטעון כן שכבר יצא קול שהעיד על השור בבית דין. ובתוספות רבינו פרץ כתב דהוה מצי לפרוך שהרי בתראי לא ידעו שיגח נגיחה רביעית ואם כן לא באו בעדותם אלא לחייבו חצי נזק ולא נזק שלם ועיין לעיל כד. בתוספות ד"ה ולא ישמרנו.

17. בברכת שמואל סימן כ', דייק בגמרא שטענת העדים היא שלא ישלמו נזק שלם כי לא נתכוונו לעשותו מועד, אבל השור בעצמו נעשה מועד גם ללא כוונתם עיין שם.

18. ברש"י מבואר שקושיית הגמרא היא רק

הגמרא להביא כאן את הפסוק ועשיתם לו כאשר זמם, והא זיל קרי ביה רב הוא, וביאר שמדקדוק לשון הפסוק מוכח שהולכים בתר הזממה ולא בתר ההגדה, שכאן מעצם אמירתו אין ראייה שרצונו לחייב נזק שלם, כי עדות אחת על נגיחה מחייבת רק חצי נזק, רק כיון שאנו יודעים את כוונתה של כל כת מחייבים אותה, וזהו ועשיתם לו כאשר זמם דווקא ולא כפי משמעות הגדתו.

16. התוספות פירשו דהוה מצי למיפרך, הא בתראי לא ידעו מקמאי אם הגיעו בשלשה ימים נפרדים וכברייתא משמע שבכל גווני כולם משלמים נזק שלם. וברשב"א כתב שאינם